

חוזר מס': 3/2013

ירושלים, ב' שבט, תשע"ג  
13 ינואר, 2013

תיק מס': 11/3/3

אל: מנהלי האגפים הרפואיים – קופות החולים  
מנהלי בתי החולים

הנדון: ניהול הטיפול התרופתי במטופל עם מחלות כרוניות

א. רקע:

טיפול בתחלואה כרונית כרוך בריבוי תרופות, אשר יכול להעלות את הסיכון לבעיות הקשורות לתרופות Drug Related Problems - DRP לרבות תופעות בלתי רצויות Adverse Drug Reactions - ADR . בנוסף, קיימת שונות גבוהה בקרב המטופלים בהיצמדות (adherence) להנחיות הרופא לטיפול התרופתי, הנובעת, בין היתר, מקשיי העברת מידע בין הרופא לבין המטופל ומהשפעת גורמים חברתיים, תרבותיים וכלכליים. לאור זאת, יש חשיבות רבה לתיאום הטיפול התרופתי ולשמירה על הרצף הטיפולי בין המטופלים השונים באותו מטופל, ובכלל זה בין שירותי הקהילה לבין שירותי האשפוז.

ב. מטרה:

שיפור איכות הטיפול התרופתי המשולב במטופל עם מחלות כרוניות והגברת הצמידות המטופל לטיפול, תוך צמצום הסיכון לתופעות בלתי רצויות.

ג. הגדרות:

“מטופל עם מחלות כרוניות”: חולה כרוני כהגדרתו בחוזר סמנכ”ל לפיקוח על קופות החולים מס 13/2011 “הגדרת מחלה כרונית לצורך תקרה עבור רכישת תרופות לחולים כרוניים – עדכון”, המתעדכן מעת לעת.

“רוקח קליני”: רוקח אשר סיים מסלול הכשרה אקדמית ברוקחות קלינית.

“פרמקולוג קליני”: רופא בעל תעודת מומחה ישראלית בפרמקולוגיה קלינית.

“תוסף תזונה”: כהגדרתו בתקנות בריאות הציבור (מזון) (תוספי תזונה) התשנ”ז-1997: ויטמין, מינרל, חומצת אמינו, צמח או מזון אחר שאישר המנהל לצריכה כמזון ולרבות תמצית, מיצוי, רכיב, תוצר פירוק, נגזרת או תערובת של כל אחד מאלה, למעט אם הוא - (1) תכשיר רשום לפי תקנות הרוקחים (תכשירים רפואיים),

התשמ"ו-1986; (2) צמח מרפא כהגדרתו בתקנות הרוקחים (תנאי פתיחה וניהול של בתי מרקחת וחדרי תרופות), התשמ"ב-1982, ובלבד שאינו מוצג כמזון קונבנציונלי.

“מכלול הטיפול התרופתי”: סך כל התכשירים ותוספי התזונה שהמטופל נוטל.

“הוראות הטיפול התרופתי”: מכלול ההוראות לגבי הטיפול התרופתי, לרבות זמן נטילה והוראות נוספות כגון קשר לאוכל, לשינה וכד’.

#### ד. עקרונות:

בעת רישום מרשם לתכשיר:

(1) פירוט הקשר בין התכשיר לאבחנה הקלינית ברשומה הרפואית.

(2) חובת בדיקה של מכלול הטיפול התרופתי והתאמתו למצב הבריאותי העדכני של המטופל.

(3) חובת מתן תמצית עדכנית כתובה של מכלול הטיפול התרופתי והוראות לטיפול התרופתי, למטופל.

#### ה. הנחיות:

##### בדיקת מכלול הטיפול התרופתי וההוראות לטיפול

1. מטרת הבדיקה: התאמת התרופות למצבו הבריאותי העדכני של המטופל, ושקלול התועלת הרפואית למול היתכנות תופעות בלתי רצויות.

2. תוכן: בבדיקה יש להתייחס ל:

- 2.1 יחסי הגומלין בין מכלול הטיפול התרופתי, כולל ההוראות לטיפול ותרופות ממטפלים אחרים.
- 2.2 שימוש בתוספי תזונה, תכשירים ללא מרשם ואורחות החיים של המטופל (כגון: הרגלי תזונה, עישון וצריכת אלכוהול).
- 2.3 שימוש בפועל בתכשירים, בין היתר, על סמך מידע מהמטופל ומטפלים אחרים, התייעוד ברשומה הרפואית ותייעוד ניפוק התכשיר בבית המרקחת.
- 2.4 מצב בריאותו העדכני של המטופל, לרבות תסמינים אשר יכולים לנבוע מהתכשירים (DRP).

#### 3. אחריות:

3.1 באחריות כל בעל מקצוע הרושם מרשם:

3.1.1 לבחון את הצורך בבדיקת מכלול הטיפול התרופתי של המטופל וההוראות לטיפול, בטרם הרישום, בהתאם לדחיפות הרפואית וזמינות המידע.

3.1.2 אם רושם המרשם אינו הרופא המטפל העיקרי של המטופל עליו:

- לשקול את הצורך בשינוי התרופתי באופן מיידי אל מול האפשרות למתן המלצה והפניית המטופל לרופא המטפל העיקרי (כגון - רופא המשפחה בקהילה, רופא מטפל במחלקה המאשפזת).
- להתאים את השינוי התרופתי למכלול הטיפול בהתאם לזמינות המידע והדחיפות הרפואית.

- להעביר מידע בכתב לרופא המטפל העיקרי, אודות השינוי בטיפול התרופתי, הכולל את פירוט ההיתכנות לאי התאמה למצב הבריאותי העדכני של המטופל.
- 3.1.3 לשקול מתן טיפול תרופתי בהתאם להמלצות מקצועיות לטיפול בחולים עם מחלות כרוניות ו/או מאפיינים ייחודיים, לרבות גיל.
- 3.1.4 להתייעץ עם: רופא מומחה, לרבות רופא מומחה בגריאטריה או מומחה בפרמקולוגיה קלינית, רוקח, רוקח קליני, מרכז למידע תרופתי, מאגרי מידע ייעודיים, על פי שיקול דעתו.
- 3.1.5 לשלב מידע אודות המטופל, ממגוון מטפלים, לרבות אחות מומחית בתחום המתאים, תזונאית ועוד, על פי העניין ושיקול דעתו.
- 3.1.6 לתעד ברשומה הרפואית את ביצוע הבדיקה ומסקנותיה - כולל הצורך בשינוי הטיפול, במעקב ייחודי ופירוט רשימת תכשירים עדכנית. מצ"ב דוגמה לסיכום הבדיקה בנספח א'.
- 3.2 באחריות הרוקח מנפק התרופה להדריך בע"פ ולפרט בכתב, למטופל או מי מטעמו, את הוראות השימוש בתכשיר.

#### 4. תדירות בדיקת מכלול הטיפול התרופתי וההוראות לטיפול:

- 4.1 בעת מתן מרשם לתכשיר חדש או חידוש מרשם לתכשיר הניתן באופן כרוני, חובה.
- 4.2 פעם בשנה באופן ייעודי, מומלץ.
- 4.3 סמוך למועד שחרור המטופל מאשפוז (חובה במחלקה המאשפוז טרם השחרור, ואם ניתן בקהילה לאחר השחרור).

#### 5. תמצית עדכנית של מכלול הטיפול התרופתי וההוראות לטיפול:

- 5.1 תכלול רשימת תכשירים ומידע בסיסי חיוני לטיפול, כמפורט בנספח ב'.
- 5.2 תימסר למטופל, לידיעתו ולשימוש, אולם לא תשמש כמרשם תקף לניפוק.
- 5.3 רושם המרשם יכתוב תמצית זו ויעדכנה, בהתאם למידע שברשותו.
- 5.4 שפה: עברית להבטחת הרצף הטיפולי. שמות התכשירים יופיעו באותיות לטיניות כנדרש בחוק. מומלץ להוסיף גם בשפה המותאמת למטופל או למי מטעמו.
- 5.5 במטרה להפחית את הסיכון לטעויות, מומלץ לכלול טופס ייעודי, כמפורט בנספח ב', בתיק הרפואי הממוחשב ולמסור העתק למטופל.

#### 1. פעולות להעלאת מודעות המטופלים עם מחלות כרוניות:

- יש לפעול באופן ממוקד וייעודי להעלאת מודעות המטופלים, לנושאים הבאים:
  - 1. חשיבות ריכוז הטיפול הרב מקצועי ע"י רופא מטפל עיקרי אחד.
  - 2. חשיבות יידוע הרופא ומטפלים אחרים על שימוש בתוספי תזונה, תכשירים ללא מרשם, טיפולים אחרים ואורחות חיים, בפרט לפני התחלת שימוש בתכשיר חדש.
  - 3. חשיבות ההיצמדות לטיפול המומלץ, ויידוע הרופא על קשיים תרבותיים, לוגיסטיים וכלכליים ואחרים, ביישום הוראות הטיפול.

ז. עדכונים והשתלמויות לצוות: מומלץ לבצע הדרכות לרופאים, אחיות, רוקחים ובעלי מקצוע נוספים הרושמים מרשמים, אודות הנחיות עדכניות לשילובי תכשירים ודפוסי טיפול העלולים ליצור תופעות בלתי רצויות ושיפור ההיצמדות לטיפול התרופתי בקרב מטופלים בעלי מאפיינים ייחודיים.

ח. מומלץ לאפשר נגישות למאגרי מידע מתאימים, לבעלי המקצוע הרושמים מרשמים.

ט. בקרה ופיקוח:

1. בקרה פנימית על ביצוע חוזר זה תבוצע ע"י ההנהלות הרפואיות.

2. משרד הבריאות יפקח על יישום חוזר זה ועל ביצוע הבקרה הפנימית, לרבות במסגרת הבקורות שעורך המשרד על מוסדות רפואיים מורשים וקופות החולים.

י. תחילה: תוקף חוזר זה החל מאפריל 2013.

הואילו להעביר תוכן חוזר זה לידיעת כל הנוגעים בדבר במוסדכם.

ב ב ר כ ה,



פרופ' ארנון אפק  
ראש מינהל הרפואה

העתק :

המנהל הכללי  
המשנה למנהל הכללי  
ס/מנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש  
ס/מנכ"ל בכיר לתכנון ובינוי מוסדות רפואה  
ס/מנכ"ל לכלכלת בריאות  
ס/מנכ"ל לתכנון תיקצוב ולתימחור  
ס/מנכ"ל קופות חולים  
ס/מנכ"ל להסברה ויחסים בינלאומיים  
ראש המינהל לטכנולוגיות רפואיות ותשתיות  
נציב קבילות הציבור  
נציב קבילות הציבור ע"פ חוק ביטוח בריאות ממלכתי  
חשב המשרד  
היועצת המשפטית  
אחות ראשית ארצית וראש מינהל הסיעוד  
ראש שרותי בריאות הציבור  
רופאי מחוזות – לשכות בריאות מחוזיות  
מנהל האגף למדיניות טכנולוגיות רפואיות  
מנהל אגף רישוי מוסדות ומכשירים  
ראש שרותי בריאות הנפש  
מנהל האגף לגריאטריה  
מנהל האגף לרפואה כללית  
מנהל האגף לרפואה קהילתית  
מנהל אגף בריאות השן  
מנהל אגף הרוקחות  
מנהל האגף לשרותי מידע ומחשוב

מנהלת תחום רישום ומידע רפואי  
מנהל המרכז הלאומי לבקרת מחלות  
מנהל האגף לשעת חרום  
מנהל האגף למקצועות בריאות  
מנהלת האגף להבטחת איכות  
מנהל אגף ביקורת פנים  
מנהל המחלקה לאביזרים ומכשירים רפואיים  
מנהל תחום מינהל ומשק  
מנהלת האגף לאפדמיולוגיה  
מנהל המחלקה למעבדות  
מנהלת המחלקה לתזונה  
מרכזת המועצות הלאומיות  
מנהלת השרות הארצי לעבודה סוציאלית  
הספרייה הרפואית  
אחראית ארצית על הסיעוד – ברפואה כללית  
אחראית ארצית על הסיעוד – ברפואה קהילתית  
אחראית ארצית על הסיעוד – בבריאות הנפש  
אחראית ארצית על הסיעוד – בבריאות הציבור  
אחראית ארצית על הסיעוד – בגריאטריה  
אחות ראשית – קופ"ח הכללית  
הרופא הראשי האגף לטיפול במפגר - משרד הרווחה  
קרפ"ר – צ.ה.ל  
רע"ן רפואה- מקרפ"ר  
קרפ"ר – שרות בתי הסוהר  
קרפ"ר – משטרת ישראל  
מנכ"ל הסתדרות מדיציניית – "הדסה"  
רכז הבריאות , אגף תקציבים – משרד האוצר  
יו"ר ההסתדרות הרפואית בישראל  
יו"ר ארגון רופאי המדינה  
יו"ר המועצה המדעית – ההסתדרות הרפואית  
מנכ"ל החברה לניהול סיכונים ברפואה  
בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי  
ארכיון המדינה  
מנכ"ל חברת ענבל  
מנהלת המחלקה לניהול סיכונים - חברת ענבל

סימוכין : 33485112

נספח א': דוגמה לסיכום בדיקת מכלול הטיפול התרופתי

תאריך הבדיקה: \_\_\_\_\_

ת.ז. של המטופל: \_\_\_\_\_

שם המטופל: \_\_\_\_\_

שם מבצע הבדיקה: \_\_\_\_\_

מקצוע: \_\_\_\_\_

מחלקה/מרפאה: \_\_\_\_\_

בי"ח/קופת חולים: \_\_\_\_\_

מאפיינים ייחודיים של המטופל:

גיל: \_\_\_\_\_

משקל: \_\_\_\_\_

BMI: \_\_\_\_\_

גורמים נוספים: \_\_\_\_\_

אורחות חיים:

1. הרגלי תזונה מיוחדים: \_\_\_\_\_
2. עישון: \_\_\_\_\_
3. צריכת אלכוהול: \_\_\_\_\_
4. אחר: \_\_\_\_\_

תכשירים ללא מרשם, תוספי תזונה, אחר:

5. \_\_\_\_\_
6. \_\_\_\_\_
7. \_\_\_\_\_

תכשירי מרשם

היענות והיצמדות לטיפול	שינויים נדרשים בעקבות ההערכה: (אין צורך בשינוי, שינוי מינון התכשיר, הפסקת טיפול וכד')	הוראות למעקב ייחודי	הוראות נטילה	מינון	חוזק	צורת מתן	שם התכשיר המסחרי	שם התכשיר הגנרי	אבחנות/מטרת הטיפול

הוראות נוספות: \_\_\_\_\_

נספח ב': תמצית עדכנית למטופל של מכלול הטיפול התרופתי

_____	ת.ז. המטופל:	_____	תאריך הבדיקה:
_____	מחלקה/מרפאה:	_____	שם המטופל:
_____		_____	שם הרופא:
		_____	בי"ח/קופת חולים:

שם התכשיר הגנרי	שם התכשיר המסחרי	חוזק	מינון	צורת מתן	הוראות נטילה	הוראות למעקב ייחודי	הערות (ניתן לכלול מידע נוסף, לרבות אבחנות ומטרות הטיפול)

**מטופל יקר,**

להצלחת הטיפול, חשוב לעדכן את הרופא על כל שינוי במצבך הבריאותי ובנטילת התרופות, כולל תרופות שנרשמו ע"י מטפלים אחרים, תרופות ללא מרשם, תוספי תזונה וויטמינים, הרגלי תזונה וכו'. בכל שאלה לגבי הטיפול התרופתי, יש לפנות לרופא או לרוקח.

כתובת אתר האינטרנט בו מפורסמים חוזרי מינהל הרפואה וחוזרי מנכ"ל היא: - [www.health.gov.il](http://www.health.gov.il)